

magyar nevelési mód és rend megvalósítását, féltő, hogy egyéb hijján ismét idegen eszméket kell majd másoktól kapkodva átvennünk, mint legtöbbször eddig, aminek káros következményeit közoktatásunkban máig érezzük, s amitől a jövőben Isten óvja nevelésügyünket.

*Jankovits Miklós.*

## KISEBB KÖZLEMÉNYEK.

### Szellem-ellenes-e a mai fiatalság?

A világháború előtti nemzedéknek egyik jellemző vonása kétségkívül az volt, hogy a tudást nagyraértékelté. A világháború ezt az értékelést — mint ismeretes — egy szédületes viharban páratlanul lejjebb szállította. A háború utáni éveket éppen ezért már bizonyos értelmű szkepszis jellemzi a szellemiekkel, a tudással szemben és a mai napok 16—22 éves kor közötti fiataljai ebben a légkörben dajkálódtak fel és ennek a légkörnek a szellemét szívták magukba. Olyan helyzetet találtak maguk előtt, amelyet kénytelenek voltak többé-kevésbé elfogadni, mivel az avval való szembenállásra nem találták a megfelelő alapot.

Azoknak a köréből hangozott el a panasz arról a »szellem- és tudományellenes fiatalság«-ról, akiknek a fiatalság nevelése jutott osztályrészül. Nem vonták kétségbe az új fiatalság emberi értékeit, szellemi képességeit és értékeit, nem kételkedtek jellembeli jótulajdonságaiban, értékeiben. Az illetékesek mindenkor csak a tudás, a szellemiek iránti vonalom, érdeklődés hiányát hangoztatták, mert az ifjúság részéről a művelődési javakkal szemben figyelembe nemvétel, nemtörődömséget, kevésre becslést láttak megnyilvánulni. Ugy látták, hogy az új fiatalság nem hitt többé vakon a tudományos érvényesülésben.

A megfigyelők komor következtetéseket vontak le ennek látára a jövőt illetőleg. Összehasonlították a háború előtti évek fiatalságának szilárd szellemi képzettségét a jelen nemzedékével és a tegnapi és mai fiatalság teljesítményének, szellemi képességének megvizsgálásakor a gyengébb eredményt a maiénál találták. Pedig ezek a vélemények elfogultságnélkülieknek látszottak, hiszen olyan megbízható személyek ajkáról hangoztak el, akiknek leginkább szívében feküdt az új fiatalság útja és sorsa.

\* \* \*

Azt tagadni nem lehet: az ifjúságnak a szellemi és tudományos kérdésekhez való viszonya manapság sokkal halványabb formában jelentkezik, mint azt várni lehetne. Nem lehet biztosan eldönteni, vajjon a szellemi értékek, kérdések iránti vágy, érdeklődés lett-e csak kisebb benne? Az azonban már bizonyos, hogy a mai idők fiatalsága általában szívesebben fordul a vitathatatlan

tények, az életközelségben jelentkező kérdések felé. A problémákat nélkülöző jelen formák, az életszerű tények felelnek meg inkább neki. S amit még manapság leginkább láthatunk; ez az új nemzedék inkább szeret beleilleszkedni egy személyfeletti közösségbe és abban elvegyülni, mint dédelgetni a radikális »Für sich Sein«-t, amely az élet minden kétségét és problémáját ellenőrizteti és könnyörtelenül döntés alá viszi. Az új nemzedéknek a tudása közelről vizsgálva olybá tűnik fel, mintha valamiképen rögtönözve, spontán módon szerezte volna.

A háborúelőtti nemzedék a maival ellentétben egy kijegecsedett szellemi rendben nőtt fel, habár az nem volt minden ízében megtámadhatatlan. Az a nemzedék a háborút megelőző években új szellemi és szociális formák utáni kutatás állapotában találta magát. Így nagyobb kedv volt bennük a szellemi kutatáshoz és kísérletezéshez; persze a két szellemi ténykedésnek ama formájához, melyet akkor egy kétségbevonhatatlan hatalmi tényezőnek elismert szellemi rend meghatározott. Az akkori ifjúság egy humanisztikus színezetű művelődési eszményen alapuló hagyományos szellemi rendszerre támaszkodhatott. Ez a humanisztikus szellemű művelődési eszmény akkor kezd egyre inkább tért veszíteni, amikor a mai fiatalság szellemieket illető magatartásának kialakulásában fontos szerepet játszó természettudományos kritika és a technikai gondolat kezdenek abban polgárjogot nyerni maguknak, egyelőre természetesen alárendelven még magukat a régóta érvényben lévő szellemi formáknak.

Az új nemzedék ezzel ellentétben már olyan légkörben növekedett fel, amelyből a régi, hagyományos szellemi formáknak, tanoknak a megtámadhatatlannak látszó érvénye hiányzott. Állásfoglalásának, irányulásának útja épen ezért nem is volt úgy előre kijelölve, mint a háború előtti fiatalságé. A lehetőségeknek és választásoknak többféle formájával találta magát szemben. Az iskola és a szülői ház többé nem azok a döntő súlyu hatalmak, amelyek a jövőre, a fejlődés mikéntjére igényt támasztanak, hanem a közösségi formák is, melyek eddig csak a polgári élet keretén kívül keletkeztek, most már érezhetőbb formában kezdik éreztetni hatásukat a politikai és társadalmi életben és ezen keresztül az ifjúság fejlődésében is.

Az új fiatalság — mi van ennél természetesebb — a szellemi lehetőségeknek eme szélesen feltárt sorából a saját lelkületének megfelelőt ragadta meg és tette magáévá, ellenben keresztül nézett azon, ami lelke előtt idegennek tűnt fel. Lehetőleg elkerülte a szellemileg elvont kérdésekkel való bibelődéseket, viszont kitért magától azoknak a jelenségeknek, amelyekben — úgy vélte — a jelenvaló élet problémái öltének testet. Ezt pedig főképp két területen látta megvalósulni: a technikai-gazdasági téren és a katonaszkodás terén. Önmagától lépett ilyképen az új nemzedék azokra az

utakra, melyek az érthetőt és könnyen megtapasztalható kereső és szerető, játékosan ösztönszerű erejének és törekvéseinek inkább megfelelnek, mint a mély elvontsággal dolgozó tudományos utak.

Sokan vannak az új fiatalság körében, akik a mai életnek eme valóságformái felé fordultak, azonban közélről sem az egész fiatal-ság. Ma is akadnak, akik a legteljesebb szellemi életre határoz-zák el magukat és ezt semmivel sem kisebb impulzussal teszik, mint az előző nemzedék tette. Csupán a mai fiatalok elfogulat-lanabb lélekkel lépnek a tudás, a szellemi élet talajára, s nem engedik magukat átszarmaztatott, megmerevedett törvényektől, módszerektől vezetetni, hanem elsősorban saját spontaneitásuktól.

Kemény kritikuskok, kíméletlenül ítélnék néha a kétségbevon-hatatlan értékek közé való kellő betekintés nélkül, egészben véve azonban általában egészséges érzékűek a valóságot illetőleg. Bi-zalmatlanok a merev tanokkal, szabályokkal szemben, nem foglal-nak előre állást az eljűk táruló szellemi kérdésekkel szemben. Ilyen tanítványok voltak az eszményei, ilyenek kellettnek volna a pedago-gia atyjának, Sokratesnek!

Tudja azt ma már mindenki: az oktatás válsága nem jelenti egyúttal a szellemnek a válságát is. A mai, az új nemzedék is — legalább is az a nagyobb réteg, amelyre a jövő felépítésében szá-mítani lehet. — töretlen kapcsolatot érez a szellemiek iránt, jól-lehet ez a kapcsolat külsőleg nem jelentkezik feltűnően, szembe-ötölő módon. Az igaz, hogy nem ismeri a tudásnak azt a bú-skomorságát, amely alatt Nietzsche és sok más összetört, de igenis sejti azt az örömet és teljességet, amely a szellemiekhez való odafordulásból eredhet; tudja, hogy páratlan értékűek a szellemi kincsek, melyek mindenkor gyümölcsözőbbé válhatnak számára.

A szellemieket, a tudást, a szellemi valóságokat illetőleg nincs oka senkinek kétségbeesésre: megszakíthatatlan élő forrás az, me-lyet talán ideig-óráig el is lehet dugaszolni, de véglegesen elfojtani nem lehet, mert újra, meg újra előtör. *Terestyéni Ferenc.*

## S Z E M L E.

### Tervek, javaslatok, gondolatok.

#### Gondolatok és gondok a Kitűnőek Iskolája körül.

##### I.

Zilahy Lajos magasan szárnyaló tervével e helyen már első megjelenésekor foglalkoztunk (lásd *M. P.* 1941, 57—62 l.). Am-tióta az eredeti alapítólevél a *Híd* 1942 szept. 15. sz.-ban meg-jelent, a tervvel kapcsolatban — mellette vagy ellene — valóságos cikk-özön támadt, amely azonban csaknem kivétel nélkül inkább